

خبرها

خبرنگاران ر بوده شده در غزه آزاد شدند

جام‌چم آن لاین : شبکه تلویزیونی الجزیره گزارش داد دو خبرنگار شبکه فاکس نیوز پس از گذشت دو هفته از زمان روده شدن در غزه آزاد شدند. اسماعیل هتیه نخست‌وزیر فلسطین روز گذشته اعلام کرد استیو ستانی خبرنگار ۶۰ساله آمریکایی و اولاف ویچ، فیلمبردار ۳۶ساله نیوزیلندی در سلامت کامل هستند و به زودی آزاد می‌شوند. منابع خبری اندکی پیش از آزادی خبرنگاران مذکور گزارش دادند آنها در نوار ویدئویی مسلمان شدن خود را اعلام کردند.

تفکیک روزنامه نگاری مدرن و سنتی توهم است

یک مدرس ارتباطات با تاکید بر این که روزنامه نگاری آن‌لاین تنها اینترنتی نیست، گفت: روزنامه‌نگاری آن‌لاین تنها در محیط اینترنت معنا پیدا نمی‌کند، بلکه پخش زنده ماهواره‌ای، رادیویی و تلویزیونی مثال‌های بارزی هستند که به آنها توجه زیادی نداریم. دکتر حسن نمک‌دوست‌تهرانی در دومین نشست سایبر_ورنالیسم که در واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی برگزار شد، روزنامه‌نگاری را از لحظه تولید مدرن دانست و اظهار داشت: نمی‌توان برای روزنامه‌نگاری مرز سنتی و مدرن گذاشت، روزنامه‌نگاری فرزند زمان است و مهم‌ترین تولیدش خبر است و همپای آخرین فناوری‌های دنیا تغییر پیدای می‌کند. او افزود: انحصاری بودن تکنولوژی در بخش دولتی و ممنوعیت دریافت ماهواره‌ای از یاد بردن سایر معانی سایبر را موجب شده است؛ مثال‌ها از سراسر دنیا حاکی از آن است که مردم در شرایط بحرانی نظیر جنگ‌ها از طریق مشاهده برنامه‌های بخش مستقیم ماهواره‌ای وقایع را دنبال می‌کنند و کم‌توجهی به این نوع روزنامه‌نگاری سایر در کشور ما اصار را بر روی روایت اینترنتی افزایش داده است، به طوری که روزنامه‌نگاری رادیویی، تلویزیونی و ماهواره‌ای از یاد رده‌ایم. نمک‌دوست با اشاره به نبود آموزش روزنامه‌نگاری سایبر معتقد است: آموزش در حوزه سایبر خودش متولد می‌شود، تفاوت دانش روزنامه‌نگاری با سایر دانش‌ها این است که آزمایشگاهی برای تولید علم ندارد تا فرهیختگان در آن به تولید دانش و ابلاغ آن بپردازند، بر عکس در این رشته در جریان کار و با مواجه شدن با مسائل مختلف قاعده‌مخصوص را استخراج می‌کنند و کسی قاعده‌ای تولید نمی‌کند. وی با تاکید بر این که در روزنامه‌نگاری آن‌لاین، تیر و لید مختصاتی ندارد؛ گفت: در حال حاضر برای آموزش روزنامه‌نگاری سایبر آشنایی با نرم‌افزارهای کاربردی نظیر فتوشاپ، فری‌هند و سرچ خواهد بود؛ چراکه تفاوت بارز این نوع روزنامه‌نگاری با سایر موارد، وجود کلیپ‌ها در متن و شنیدن صداست و برای آموزش چگونگی استفاده از این امکانات نیاز به آموزش نرم‌افزاری است و سبک خاصی در تیر و لید و تنظیم خبر ندارد. نمک‌دوست تکذیبی روزنامه‌نگاری مدرن و سنتی را توهم دانست و خاطرنشان کرد: اتفاقاتی که در فضای نت رخ می‌دهد و ما آن‌را مدرن می‌نامیم و کاذبی را سنتی، تقسیم‌بندی درستی نیست. وی در پایان برخی ویلاگ‌ها را بر روزنامه‌نگاری تاثیرگذار دانست و تصریح کرد: وبلاگ‌نویسی، روزنامه‌نگاری نیست، اما بر روزنامه‌نگاری تاثیرگذار است. اغلب روزنامه‌نگاری را رکن چهارم (قوه چهارم) می‌دانند که بر دولت نظارت دارد و وبلاگ به عنوان رکن پنجمی مطرح است که بر روی روزنامه‌نگاری نظارت دارد.

مالکیت عنصر اصلی خصوصی یا دولتی بودن رسانه‌هاست

به گفته عضو هیات علمی دانشگاه تهران، فرآیندهای گردآوری اطلاعات، دروازه‌بانی و پردازش اخبار در رسانه‌های خصوصی و دولتی متفاوت است و علاوه بر آن، دولت‌ها در کشورهای جهان سوم مکانیسم‌های کنترل‌کننده بسیاری بر رسانه‌ها اعمال می‌کنند که شامل نشرهای خصوصی نیز می‌شود. دکتر مسعود کوثری با بیان این که نوع مالکیت رسانه‌ها خصوصی و دولتی بودن آنها را مشخص می‌کند، اظهار داشت: وضعیت مالکیت در کشورهای جهان متفاوت است؛ به عنوان نمونه، در کشورهای جهان سوم بیشتر رسانه‌ها، متعلق به دولت هستند و تنها بخش ناچیزی از آنها مالکیت خصوصی دارند. او افزود: در این کشورها روزنامه‌ها عمدتاً مالکیت خصوصی دارند؛ اما شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی و حتی اینترنت، به ویژه در کشورهایی که حکومت‌های متمرکز دارند، در اختیار دولت و تحت نظارت شدید آن است. به عقیده وی خصوصی یا دولتی بودن رسانه‌ها به تاریخ تحول و تشکیل آنها در هر یک از کشورها برمی‌گردد، در کشورهای جهان سوم روزنامه‌ها بیشتر در دوران استقلال آنها و یا در زمان رشد جنبش‌های آزادیخواهانه شکل گرفته‌اند و از این رو رسانه‌های مکتوب در این کشورها عمدتاً با یک رویکرد استقلال از دولت و به عنوان رکن چهارم دموکراسی شناخته شده‌اند. این مدرس ارتباطات افزود: در این کشورها می‌دهد در این کشورها تاکید بسیاری بر مالکیت خصوصی رسانه‌ها وجود داشته است، اگرچه در این میان دولت‌ها سعی کرده‌اند از طریق راه‌اندازی روزنامه‌های کاملاً وابسته به خود و یا آژانس‌های خبری کنترل و نظارت خود را بر روی افکار عمومی افزایش دهند. به عقیده وی در کشورهای پیشرفته میزان رسانه‌های دولتی بسیار کمتر از کشورهای جهان سوم است؛ چراکه معتقدند رسانه‌ها برای عملکرد موفق باید از استقلال کامل برخوردار باشند و البته در این میان نیز دولت‌ها حمایت‌هایی را از همواره رادیو و تلویزیون در اختیار دولت‌ها قرار دارند، به طوری که مطالعه برخی از کودتاها در کشورهای جهان سوم، قطع ایستگاه ارتباطی معادل شکست یک رژیم حکومتی در یک کشور بوده است.

جنگ یک ماهه حزب الله و اسرائیل به پایان رسید اما موضوعات بسیاری هستند که بررسی آنها تازه آغاز شده است. از جمله مهمترین موضوعات مورد بحث، نحوه پوشش خبری جنگ اسرائیل و حزب‌الله توسط رسانه‌های مهم جهان است.

در طول جنگ و همچنین روزهای پس از آتش‌بس بسیاری از وبلاگ‌نویسان و مقاله‌نویسان از نحوه پوشش خبری جنگ انتقاد کردند. بسیاری معتقد بودند که پوشش خبری جنگ ناقص و گاهی مغرضانه است. این انتقاده‌ها بسیار مختلف و گوناگون بود. به طور مثال برخی از رسانه‌ها متهم بودند که از اسرائیل دفاع می‌کنند، برخی دیگر نیز به پشتیبانی از حزب‌الله متهم می‌شدند. اینکه چرا تصاویر مبارزان حزب‌الله پخش نمی‌شود و و فیلمی از چگونگی شلیک موشک‌اندازهای حزب‌الله پخش نمی‌شود از جمله مهمترین انتقادات به رسانه‌هایی بود که متهم به دفاع از حزب‌الله می‌شدند. در مقابل برخی رسانه‌ها متهم بودند که چرا از تلفات اسرائیلی‌ها، از تانک‌های از کارافتاده‌شان و از مراکز دفاعی اسرائیل که با موشک‌های حزب‌الله نابود شده بود فیلمی پخش نمی‌شود. همه این انتقاده‌ها باعث شد تا بحثی کهنه در مورد خبرنگاری هنگام جنگ و محدودیت‌های رسانه‌ای خبرنگاران هنگام جنگ سر باز کند. بحثی که از هنگام جنگ بالکان در اوایل دههٔ ۹۰ آغاز شد و تا امروز نیز ادامه دارد.

سوالی که هنوز کارشناسان ارتباطات مشغول بحث و بررسی آن هستند. اینکه در هنگام جنگ خودسانسوری عامل پوشش خبری ناقص است و یا محدودیت‌های خبری.

■ **محدودیت‌های پوشش خبری جنگ در جنوب لبنان و شمال اسرائیل**

توپخانه زمینی، هوایی و دریایی اسرائیل در منطقه ضاحیه جنوب بیروت و در مناطق شیعه‌نشین جنوب لبنان متمرکز بود. به همین دلیل بیشتر خبرنگاران برای پوشش خبری به این مناطق می‌رفتند. اما این مناطق به دلیل بمب‌های عمل نکرده و احتمال حملات هوایی و توپخانه‌ای اسرائیل بسیار خطرناک بودند.

سیدههدی شریفی یکی از خبرنگاران ایرانی که در این جنگ حاضر بوده درباره پوشش خبری جنگ می‌گوید: آتش سنگین حملات اسرائیل باعث می‌شد که بسیاری از خبرنگاران در مناطق خطرناک حضور نیابند. به طور مثال تنها ما به عنوان خبرنگاران واحد مرکزی خبر جرات کردیم که تا منطقه مارون‌الراس برویم و از آنجا گزارش تهیه کنیم در حالی‌که حتی خبرنگاران الجزیره در منطقه بنت‌الجبل جلو آمدند.

علاوه بر محدودیت‌های نظامی، محدودیت‌های امنیتی نیز باعث پوشش خبری ناقص می‌شد، به طور مثال چریک‌های حزب‌الله به دلیل آنکه احتمال ترور توسط اسرائیلی‌ها وجود دارد از مصاحبه تصویری سر باز می‌زدند، ضمن آنکه آنها از مناطقی که موشک به سوی اسرائیل پرتاب می‌کردند اجازه تصویربرداری نمی‌دادند، چرا که همان محل به سرعت توسط اسرائیلی‌ها

یک خبرنگار اسرائیلی در حال مصاحبه با یک سرباز حزب‌الله در جنوب لبنان.

تلاش برای حفظ هویت ملی و فرهنگی باعث شده است که ترکمن‌های ساکن در کشورهای شرقی (آسیایی) و ترکمن‌های ساکن اروپا، نشریات و روزنامه‌های مختلفی را به زبان ملی خود به چاپ برسانند و دارای برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی ویژه خود باشند.

در این میان ترکمن‌های عراق از پیشینه خاص و ویژه‌ای برخوردارند. ترکمن‌های عراق به دلیل جدا شدن از سرزمین مادری، در طول قرون متوالی؛ (برای حفظ ملیتشان از سالیان کهن شروع به انتشار نشریات و روزنامه به زبان مادری‌شان کردند. محمود داقوقلی ترکمن عراقی نویسنده روزنامه یورت که در بغداد منتشر می‌شود درباره پیشینه روزنامه و نشریه‌های ترکمنی در عراق مقالاتی به چاپ رسانده است. وی در مقالات خود از روزنامه‌های ترکمن‌زبان «زورا»، «بشیر»، «موصل» و دیگر نشریات ترکمن‌زبان که در عراق پایان قرن XIX (۱۹) پده نام است. تحقیقات بیشتر در این زمینه در تز روزنامه‌نگار ترکمن عراقی؛ که برای دکتری تحقیقات زبان‌شناسی تطبیقی دانشگاه‌سان» با عنوان «مطبوعات و مسائل ادبی ترکمن‌های عراقی» ارائه شده و نیز کتابچه عصام محمد محمود با عنوان «مطبوعات الموصل» (مطبوعات موصل) آمده است. روزنامه‌نگار ترکمن عراقی «آرتارزی‌باشی» در مقاله‌ای با عنوان «ترکوک پیشینه‌های تاریخی» (چاپ سال ۲۰۰۱)، اطلاعات بیشتری را درباره نشریات ترکمن در عراق می‌دهد. در این تحقیق تارزی‌باشی، درباره سه مرحله گسترش فعالیت روزنامه‌نگاران ترکمن در عراق می‌نویسد. اولین مرحله از دوره عثمانی در ۱۸۶۹ تا ۱۹۲۱ شروع می‌شود؛ مرحله دوم از ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۱ تا ۳۱ جولای ۱۹۵۸ (دوره سوم از ۱۴ جولای ۱۹۵۸ تا ۳۱ مارس ۱۹۸۵. ترکمن‌ها از ۱۸۶۹ تا ۱۹۸۵ در عراق بیش از ۳۰ نشریه و روزنامه مختلف ترکمنی به زبان‌های ترکمنی، عربی و انگلیسی به چاپ رسانده‌اند.

اولین روزنامه ترکمنی در دوره اول از تقسیم‌بندی تارزی‌باشی روزنامه زورا (نام قدیمی بغداد) است. روزنامه ترکمن‌زبان زورا تحت نظارت مدحت پاشا در سال ۱۸۶۹ شروع به انتشار کرد. در آن زمان مدحت پاشا نایب‌السلطنه امپراتوری عثمانی در منطقه بغداد بوده است. وی علاوه بر اینکه مدیرمسئولی مجرب بود، یک سردبیر ماهر با اندیشه روزنامه‌نگاری خوبی نیز بوده است. استعداد روزنامه‌نگاری وی قبل از منطقه دانونب و در روزنامه دانونب مشخص شده است. ماشین‌های چاپ روزنامه‌های زورا، بشیر و موصل از فرانسه خریداری شده‌بود. انتشار زورا تا سال ۱۹۱۷ در بغداد ادامه یافت. در طول ۲۸ سال انتشار زورا، ۲۶۰۶ شماره از نشریه به رسم الخط عربی به زبان ترکمنی و عربی به چاپ رسید. دوره زحمت انتشار این روزنامه برعهده حسن آروم، احمد فهمی، عباس حمادی، فهمی المدرس، جمال صادیق، احمد آزادالغروخی، علی رضا الفروخی، احمد عزالدین، احمد شافعی، محمود شکاری الراسی زاده، عبدالمجید شافعی، . . . و بوده است.

در ۱۸۷۱ مدحت پاشا به استانبول برگشت ولی انتشار

نگاهی به پوشش خبری جنگ یک‌ماهه خاورمیانه

به گیرنده‌ها دست نزنید

مصطفی قوانلو قاجار
ghajar@gmail.com

مجلهٔ «فرمانده» در جریان جنگ خاورمیانه

گلرله‌باران می‌شد. به گفته یکی از خبرنگاران ایرانی مناطقی در شهر صور وجود داشت که محل استقرار نیروهای حزب‌الله بود، آنها به هیچ وجه اجازه تصویربرداری یا تهیه گزارش نمی‌دادند و در سایر موارد حتی به تهیه تصویر و گزارش کمک می‌کردند. قران آنس ورث از سردبیران بی‌بی‌سی در پاسخ به انتقادات گسترده بینندگان و خوانندگان بی‌بی‌سی می‌نویسد: «همه روزنامه‌نگاران که قصد مسافرت به اسرائیل دارند باید روه‌ای را امضا کنند، که در آن قول بدهند از قوانین سانسور در جنگ اسرائیل اطاعت می‌کنند. این اقدام در جنگ اخیر نیز به اجرا گذاشته شد. بر مبنای این آیین‌نامه کسی اجازه ندارد از مراکز نظامی که توسط موشک‌های حزب‌الله مورد اصابت موشک قرار گرفته گزارش تهیه کند، کسی حق ندارد از مراکز دولتی که در شعاع موشک‌های حزب‌الله است، گزارش یا خبر تهیه کند. ضمن آنکه هیچ مسئولیتی متوجه دولت اسرائیل نخواهد بود اگر خبرنگاری هدف گلوله یا راکت‌های موشک قرار بگیرد. همچنین خبرهای مربوط به کشته‌شدگان جنگ باید توسط مسئولین اسرائیلی مورد بازبینی یا سانسور قرار گیرد. به نوشته آن ورث اسرائیل عملاً قوانین سختی را برای پوشش خبرها اعمال کرده بود در حالی که به گفته خبرنگاران ایرانی، در لبنان چنین وضعیتی حاکم نبود و دولت لبنان و حزب‌الله هیچ کدام از خبرهای خبرنگاران و گزارشگران را بازبینی یا سانسور نمی‌کردند. جیم میور خبرنگاری که از جنوب لبنان برای بی‌بی‌سی مطلب می‌فرستاده می‌نویسد: «ما اساساً محدودیتی برای فرستادن

مجلهٔ «فرمانده» در جریان جنگ خاورمیانه

تاریخ شکل‌گیری مطبوعات و رسانه‌ها در بین ترکمن‌ها

س. ک. آلایف

ترجمه: احمد خاتمی‌نیا

روژنامه را تحت عنوان دیگری ادامه داد. وی به دلیل تبعیضات سیاسی حکومت وقت عثمانی به جزیره رودس فرستاده شد. جایی که او بهترین مقالاتش را از قبیل ترک در پارپس»، «دوره‌نگار خاتم»، «ضیفا» و . . . نوشت. وی ۷۵ سال عمر کرد و بیش از ۱۵۰ مقاله را در زمینه‌های تاریخ، ادبیات، تعلیم و تربیت و فلسفه نوشته است.

انتشار نشریات و روزنامه‌ها در منطقه بغداد تحت زعامت فوزی‌پاشا نیز گسترش یافت، وی در سال ۱۸۸۰ به ریاست منطقه ترکوک رسید. در سال ۱۸۹۷ او با گرد هم آوردن نویسندگانی جدید هسته اصلی انتشارات ترکمن را ایجاد کرد. در آن زمان نشریات ترکمنی و عربی اکثراً در بغداد، موصل و بصره انتشار می‌یافت. روزنامه‌هایی تحت عناوین مختلف مثل بغداد، قیلنج، ییلدیزیم، ینتی دم، افکار عمومی، معارف، تمبله (tombale)، مخیطیات، آتی، نینوا، جانباز، عثمانلی آشناسی، حوادث، تجدد، نجمه، ایله‌ری، آفاق، بشیر و غیره.

دوره دوم انتشار روزنامه‌های ترکمنی از ۲۳ آگوست ۱۹۲۱، با اعلام پادشاهی امیر فیصل تحت قیمومیت بریتانیا آغاز شد. در این سال‌ها از ۱۵ نوامبر ۱۹۲۶ روزنامه ترکمنی ترکوک به وسیله وجدی افندی انتشار یافت. در آن زمان افرادی همچون دده خلدی، عبدالرحمان بکر و یعقوب جمال مسئولیت (مدیریت) خود را در روزنامه آموزدند. روزنامه به دو زبان ترکی و انگلیسی منتشر می‌شد؛ اما بعد از انقلاب ۱۹۵۸ (gavurbagi) این روزنامه (ترکوک) با عنوان جدید قورباغی (gavurbagi) تنها به زبان عربی اجازه انتشار یافت. در سال ۱۹۳۵ روزنامه ایله‌ری انتشار خود را با مدیریت بکر صدقی، رشید عارف و «آرا مصطفی» آغاز کرد. سردبیری این روزنامه برعهده بکر صدقی بود. از ۸ مه ۱۹۵۴ روزنامه آفاق انتشار خود را با مدیریت «شکر هوزلی» با سردبیری «حسام‌الدین صدیقی» (sadyhi) آغاز کرد. اما بعد از وقایع شهر ترکوک در سال ۱۹۵۹ انتشار آن متوقف شد. بعد از آن، مرحله سوم انتشار نشریات ترکمن‌زبان در عراق رقم خورد.

۲۳ سپتامبر ۱۹۵۸ روزنامه بشیر (بشیر = نام قدیم شهر ترکوک) با تلاش امین عصری و محمد حاجی عزت انتشار خود را آغاز کرد. سردبیر آن «آتاتر زینبایی» بود. انتشار این روزنامه تنها ۷ ماه دوام یافت و بعد از ۲۶ شماره تعطیل شد. با بنیانگذاری سازمان «ترکمن قارداشلیقی اوجاغی» تحت صابر رفیت» و سردبیری «حقی اسماعیل ینایی» در بغداد آغاز به کار کرد. در ۱۸ جولای ۱۹۷۰ روزنامه ترکمن‌زبان «یورت»

نحوه جنگ میان حزب‌الله با اسرائیل از نوع جنگ‌های متعارف و کلاسیک نبود. جنگ از فاصله دور و بیشتر با سلاح‌های از راه دور مثل توب و موشک انجام می‌گرفت. باطالع منطقه عملیاتی خاصی میان حزب‌الله و اسرائیل وجود نداشت که خبرنگاران در منطقه عملیاتی و در خط مقدم جنگ حاضر شوند. به همین دلیل خبرنگاران بیشتر با آمبولانس‌ها به مناطق جنگی می‌رفتند چرا که آمبولانس‌ها هدف گلوله‌باران قرار نمی‌گرفتند. اما برخی از خبرنگاران حاضر در جنگ می‌گویند که کارشناسان نظامی اسرائیلی در پوشش خبرنگار، همراه اتومبیل‌های آمبولانس به محل بمباران‌ها می‌رفتند تا اطلاعات جمع کنند. این مسئله هیچ‌گاه از سوی هیچ سازمان خبری تایید نشد اما سایت‌ها و وبلاگ‌ها به طور گسترده‌ای درباره این موضوع مطلب نوشتند. به گفته برخی از خبرنگاران حاضر در جنگ این موضوع اقتدر عادی بود که ساکنان محلی از دادن اطلاعات به خبرنگاران خودداری می‌کردند، همین موضوع باعث محدودیتی‌های بیشتر برای مصاحبه و گزارش با شاهدان عینی شد.

■ **خودسانسوری یا محدودیت خبری**

اصولاً دیگر در رسانه‌های دنیا صحبتی از سانسور و خودسانسوری به میان نمی‌آید. به طور مثال در توافقه‌های که میان وزارت دفاع ژاپن و انجمن روزنامه‌نگاران ژاپن (NSK) امضا شد، رسانه‌ها موافقت کردند آن دسته از اطلاعاتی که مورد تایید وزارت دفاع ژاپن است در رسانه‌ها انعکاس یابد. در این توافقنامه به عقیده تاکاکی هاتوری استاد رسانه و مطالعات ارتباطی در دانشگاه توکیو هیچ نشانی از کلمه «سانسور» نبود. او می‌گوید: نگرانی من از این است که رسانه‌های ژاپنی اصلاً از امضای این توافقنامه احساس شرمساری نکردند. پس وظیفه رسانه‌ها چیست؟ البته همان زمان وزارت دفاع ژاپن اعلام کرد که این اقدام را برای حفظ امنیت دو هزار سرباز خود در خاک عراق انجام داده است. البته رسانه‌های ژاپن مشکل خود را به طریقی دیگر حل کردند. آنها برای تهیه گزارش از روزنامه‌نگاران آزاد (freelance journalists) استفاده کردند. آنها در استخدام هیچ روزنامه‌ای نیستند و می‌توانند گزارش‌هایی بدون سانسور برای مطبوعات بنویسند. شاید در آینده و در جاهایی که محدودیت‌های خبری پیدای می‌کند، روزنامه‌نگاران آزاد بتوانند حقیق را به مردم بگویند. اما آیا واقعاً می‌توان به حرف‌ها و آمارهای رسانه‌ها در زمان جنگ اعتماد کرد. به طور مثال اگر دقت کنید هر رسانه‌ای تقریباً آن چیزی را از جنگ گزارش می‌کند که خود دوست دارد. «امروز ۱۰ تانک دشمن زمین گیر شد. بیست نفر کشته و ۱۰ نفرشان هم زخمی شدند.» «ما رسانه‌ای دیگر همین آمار را به طور کاملاً متفاوتی ارائه می‌دهد. به نظر می‌رسد در شرایط فعلی زیاد نمی‌توان به این آمارها و تصاویری که رسانه‌ها از جنگ می‌سازند دل خوش کرد. شاید در آینده راه‌حلی برای حل این مشکل پیدا شود، اما فعلاً به گیرنده‌های خود دست نزنید، اشکال از جای دیگری است.

مجلهٔ «فرمانده» در جریان جنگ خاورمیانه

مجلهٔ «فرمانده» در جریان جنگ خاورمیانه

ترکمن‌های عراق منتشر شده‌اند همچون «دوغوش» (۱۵) آگوست ۱۹۹۱)، «ترکمنلی» (۱۵ ژانویه ۱۹۹۲) نشریه «دوک بوری»، «روزنامه ترکمن» و . . . انتشار روزنامه «الدلیل» توسط سازمان جامعه اسلامی در سوریه (دمشق)، انتشار بولتن ترکمن» توسط «مجمع ترکمن‌های عراقی»، انتشار خبرنامه‌ای با عنوان «سروشت ترکمن‌های عراق» در سوئد، انتشار آلیوم «شهیدات ترکمن عراقی» در سال ۱۹۹۳ در مونیخ آلمان نمونه‌هایی از فعالیت مطبوعات ترکمن‌های عراق است. در کنار فعالیت مطبوعات ترکمن‌زبان در عراق، برنامه‌های رادیو و تلویزیونی نیز برای ترکمن‌ها از بغداد، کرکوک و اربیل پخش می‌شده است. برای اولین بار برنامه رادیویی ترکمنی در تاریخ اول فوریه ۱۹۵۹ در اولین رادیویی بغداد آغاز به کار کرد. در آغاز تنها نیم ساعت برای پخش برنامه ترکمنی از این ایستگاه در نظر گرفته شد. یکی از اولین کسانی که در پخش برنامه به زبان ترکمنی مشارکت کرد جمال عزالدین از کرکوک بود. پس از وی افرادی همچون خلیل احمد الحسنی، عبدالجود کوزه‌چی اوغلی، عبدالرحمن قزبل آی، سنان سعید و بسیاری دیگر در تهیه برنامه‌های رادیویی برای ترکمن‌های عراق نقش داشتند. برنامه ترکمنی شامل پخش‌های مختلف همچون «علم و زندگی»، «گفت‌وگو با شنودگان»، «بارقه‌ای از فرهنگ ترکمن»، «آموزشگاه ادب و هنر»، «تجارت»، «کتاب فرهنگ و ادب»، «پرسش زن»، «صحبت شنودگان»، «سلامت و بهداشت و اجرای تئاتر ترکمنی کرکوک» و غیره می‌شد. برنامه رادیویی ترکمنی در عراق هم‌اکنون (سال ۲۰۰۴) تنها به مدت ۳/۵ ساعت در شبانه‌روزی است. اطلاعات بیشتر در زمینه مطبوعات و برنامه‌های رادیویی در نشریات کشور ترکمنستان چاپ رسیده است. در آوریل ۲۰۰۳ با تجاوز نیروهای ارتش آمریکا و انگلیس به عراق و سقوط رژیم صدام حسین برنامه‌های رسانه‌ای ترکمن‌ها برای مدتی متوقف شد و تنها در خارج از کشور دنبال شد. درباره فعالیت‌های مطبوعاتی ترکمن‌های افغانستان تحقیقات چندتایی توسط رسانه‌های ارتباط جمعی انجام نشده است، اما طبق تحقیقات شرق شناس ازبک «م. نیشانوف» با عنوان انشر فعالیت‌های حیات اجتماعی – سیاسی افغانستان (۱۹۷۳–۱۹۱۹)، (تاشکند، ۱۹۹۳) نویسنده به انتشار روزنامه «گورش» در دوره حاکمیت جمهوری دموکراتیک ترکمنستان اشاره می‌کند. اکنون ترکمن‌هایی که در خارج از مادرى خود دارند. البته در این راه مشکلاتی نیز وجود دارد. در اولین گام آنها بایستی وحدت در نگارش و الفبای ویژه را برای ارتباط با یکدیگر قبول کنند. ترکمن‌های شورهای مختلف برای ارتباط با یکدیگر به زبان ترکمنی مکالمه می‌کنند که این نقش مهمی را در حفظ هویت آنان دارد. تمامی مسائل مرتبط با الفبای ترکمنی باید در آینده نزدیک برطرف شود. و مهم‌تر اینکه آنها باید (با گسترش ارتباطات با یکدیگر) ارتباط زبانی و انسجام هویتی خود را حفظ کنند.

سال چهارم ■ شماره ۸۴۶ ■ شش

یادداشت

مطبوعات قزاقستان

محمود فاضلی

پس از مدت‌ها بحث و جنجال سرانجام نورسلطان نظربایف رئیس‌جمهوری قزاقستان قانون ورود بندهای اضافی و الحاقی به قانون فعالیت رسانه‌ها و مطبوعات این کشور را امضا کرد. بندهای اضافی و الحاقی که از سوی وزارت فرهنگ و اطلاع‌رسانی قزاقستان ارائه و به مجالس ملی و سنای قزاقستان تصویب شده بود، با اعتراض جمع زیادی از خبرنگاران و برخی سازمان‌های غیردولتی این کشور روبرو شد و منجر به برگزاری تجمع‌های اعتراض‌آمیز گردید.

این اقدام رئیس‌جمهور قزاقستان درحالی انجام گرفت که «ایدان وات» دبیر کل فدراسیون بین‌المللی خبرنگاران با ارسال نامه‌ای به شخص نظربایف، خواستار وتوی این قانون شده و تاکید کرده‌بود «از سوی فدراسیون و ۵۰۰ هزار نفر از خبرنگاران از شما درخواست می‌کنم این قانون را که آزادی رسانه‌ها و خبرنگاران را به طور قابل ملاحظه‌ای محدود می‌کند امضا نکنید. «یوهان فری» رئیس پژوهشگاه بین‌المللی رسانه‌ای نیز بندهای الحاقی به قانون مطبوعات قزاقستان را مغایر با استانداردهای آزادی سخن و خبرنگاران و برخی تعهدات بین‌المللی قزاقستان در این زمینه دانست. خبرنگاران قزاقستان تغییرات جدید در قوانین فعالیت مطبوعات و رسانه‌های این کشور را محدود کردن آزادی‌های اطلاع‌رسانی و فعالیت خبرنگاران می‌دانند. طبق بندهای الحاقی به قانون مطبوعات و رسانه‌ای این کشور که دو سال پیش از سوی مجلس قزاقستان به‌رغم اعتراضات وسیع خبرنگاران و انتقاد سازمان‌های بین‌المللی به تصویب رسید، سردبیر نشریه‌ای که با حکم دادگاه تعطیل می‌شود به مدت سه سال نمی‌تواند در رسانه دیگری سردبیر باشد. جریه‌های سنگین برای تخلفات مطبوعاتی و پرداخت مبلغ کلان برای اثب فعالیت رسانه‌ها از دیگر محدودیت‌ها در این زمینه است. همچنین بر اساس این قانون، مطبوعات و رسانه‌ها برای کسب مجوز، ملزم به پرداخت مبلغ زیادی هستند و رسانه‌ها در صورت انجام کوچک‌ترین تغییرات در مدیریت و نحوه فعالیت، موظف به کسب مجوز مجدد برای فعالیت خود شده‌اند. طبق این بند الحاقی، نشریه جدید همچنین نمی‌تواند با عنوان نشریه تعطیل شده، اقدام به ثبت نام برای کسب مجوز و فعالیت نماید.

اعضای این قانون از سوی رئیس‌جمهوری قزاقستان درحالی انجام گرفت که نماینده سازمان امنیت و همکاری اروپا در امور رسانه‌های همگانی، از دولت این کشور خواسته بود طرح ارسالی به مجلس درباره بندها و موارد الحاقی آنها در قوانین فعالیت رسانه‌ها و مطبوعات را پس از بگذرد. از دیدگاه وی تصویب این بندهای جدید الحاقی به قانون مطبوعات قزاقستان گامی در جهت محدود کردن فعالیت رسانه‌ها و مطبوعات در کشور است. نماینده این سازمان اعلام داشته بود دولت قزاقستان ضرورت تصویب این بندهای الحاقی به قوانین فعالیت رسانه‌ها و مطبوعات را چنین توجیه کرده‌است: «این امر که در چارچوب قانون اساسی کشور بوده و هیچ مغایرتی با قانون موجود فعالیت رسانه‌های جمعی ندارد. «همچنین این بندها باعث کاهش تعداد رسانه‌ها و در نتیجه افزایش اعتماد مردم به رسانه‌ها می‌شود.

در حالی که از دیدگاه این مقام سازمان امنیت و همکاری اروپا به تعیین اعتماد مردم به رسانه‌ها و تعداد رسانه‌های لازم برای یک کشور از سوی دولت، نقض استانداردهای بین‌المللی دموکراسی است. «مقامات این سازمان ابتدا باز پس گرفتن این طرح از مجلس توسط قزاقستان را باعث تحکیم و تثبیت همکاری‌های این کشور با سازمان امنیت و همکاری‌های اروپا می‌دانستند. مواضع این سازمان درحالی است که قزاقستان اولین کشور شوروی سابق است که خواستار کسب ریاست سازمان امنیت و همکاری اروپا برای سال ۲۰۰۹ میلادی است. جای این سؤال و تردید وجود دارد که آیا تصویب این بندهای الحاقی، می‌تواند شد راه دریافت کرسی ریاست قزاقستان بر این سازمان شود. سازمانی که قزاقستان از سال ۱۹۹۲ به عضویت رسمی آن درآمده است.

تصویب این بندهای الحاقی در شرایطی صورت گرفت که خبرنگاران قزاقستان بارها اقدام به اعتراض کردند و رئیس صندوق دفاع از خبرنگاران مدعی شد دولتمردان قزاقی می‌خواهند به رسانه‌ها امر کنند که چه بگویند و چه پخش کنند و به بینندگان و خوانندگان نیز بگویند که چه ببینند و چه چیز را بشنوند! مخالفین تصویب این موارد امیدوار بودند که پس از تصویب آن از سوی دو مجلس قزاقستان، رئیس‌جمهوری این کشور با استفاده از اختیارات قانونی خود این قانون را لغو نماید. رویدادهای فوق در زمینه رسانه‌های قزاقستان درحالی است که چندی پیش سازمان غیردولتی «بیان آزادی» مدعی شده بود قزاقستان در نظر رعایت آزادی رسانه‌ها در ۱۹۹۸ کشور جهان در رتبه ۱۶۰ جهان قرار دارد. طبق این گزارش، از تعداد کشورهای یاد شده فقط ۷۳ کشور آزادی بیان و مطبوعات کاملاً رعایت می‌شود و در ۵۴ کشور این آزادی به صورت نسبی رعایت می‌شود و در ۶۷ کشور دیگر، آزادی بیان و مطبوعات وجود ندارد.

خبر

بازداشت

روزنامه‌نگار آمریکایی در سودان

جام‌چم آن لاین : روزنامه‌نگار معروف آمریکایی، برنده دو جایزه پولیتزر عضو تحریریه روزنامه شیکاگو و کارشناس امور آفریقا، در سودان بازداشت شد. به گزارش پایگاه اینترنتی سی‌ان‌ان پل سالوبیک روزنامه‌نگار آمریکایی به اتهام جاسوسی بازداشت شد. آن ماری لینبسکی دبیر تحریریه روزنامه سودان که تریبون به سی‌ان‌ان گفت: سالوبیک به همراه دو نفر از همکارانش در منطقه دارفور در چاد بازداشت شد. وی افزود: این روزنامه‌نگار که در چاد فعالیت می‌کرد پیش از بازداشت در روز ششم اوت از مرز سودان گذشته بود. به گزارش وکلا و منابع دیگر جاسوسی ورود روزنامه‌فروانی به کشور محاکمه شد، محمد خلیل وکیل وی گفت: محاکمه این روزنامه‌نگار دو هفته به تأخیر افتاد.